

ИНГЛИЗ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА ЭКОЛОГИК КОМПЕТЕНЦИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШ: НАВОИЙ ШАҲРИ МИСОЛИДА ПЕДАГОГИК ЁНДАШУВ

Холиқова Зиёда Бахтиёровна

Пош туманидаги 1-сонли техникумнинг

инглиз тили фани ўқитувчиси

Аннотация: Ушбу мақолада замонавий педагогиканинг энг самарали йўналишларидан бири бўлган CLIL (Мазмун ва тилни интеграциялашган ҳолда ўқитиш) методи орқали талабаларнинг экологик дунёқарашини шакллантириш масалалари ёритилган. Навоий шаҳрининг саноат ва экологик тизими, хусусан «Яшил макон» лойиҳаси натижалари инглиз тили дарсларида педагогик восита сифатида таҳлил қилинади.

Калит сўзлар: педагогик интеграция, CLIL методи, экологик тарбия, Навоий шаҳри, инглиз тили методикаси, яшил иқтисодиёт, танқидий фикрлаш.

1. КИРИШ

Замонавий таълим тизими олдида турган муҳим вазифалардан бири — фанлараро боғлиқликни таъминлаш орқали талабаларнинг ижтимоий масъулиятини оширишдир. Инглиз тили фақатгина мулоқот воситаси эмас, балки глобал муаммоларни англаш ва ечим топиш қуролига айланиши лозим. Навоий шаҳри каби йирик саноат марказларида экологик барқарорликни таъминлаш бўйича Президентимизнинг ПФ-46-сонли Фармони ва «Яшил макон» лойиҳаси доирасидаги ислохотлар педагогик жараён учун бой мазмунли манба бўлиб хизмат қилади.

2. ПЕДАГОГИК МЕТОДОЛОГИЯ

Тадқиқот давомида инглиз тили дарсларида Environmental ELT (Экологик инглиз тили) ёндашуви ва Project-Based Learning (Лойиҳага асосланган таълим) методларидан фойдаланилди. Навоий шаҳрининг 2021-2026 йиллардаги яшил ҳудудлари динамикаси (NDVI кўрсаткичлари) дарсларда қуйидаги педагогик усуллар орқали қўлланилди:

1. Vocabulary Expansion: «Pollution», «Sustainability», «Drip irrigation» каби техник терминларни контекст орқали ўргатиш.

2. Data-Driven Learning: Навоийнинг реал статистик маълумотлари (ҳарорат пасайиши, дарахтларнинг яшаб кетиш даражаси) асосида инглиз тилида қиёсий таҳлиллар ўтказиш.

3. Critical Thinking: Саноат чиқиндиларини камайтиришда «Яшил бельбоғ»ларнинг ролини инглиз тилида муҳокама қилиш (Discussions).

3. НАТИЖАЛАР ВА ПЕДАГОГИК ТАҲЛИЛ

Педагогик эксперимент натижалари Навоий шаҳри мисолида инглиз тили дарсларининг самарадорлигини қуйидагича кўрсатди:

- Тил ва мазмун интеграцияси: Талабалар Навоийнинг яшил ҳудудлари индекси 2021 йилдаги 0.22 дан 2026 йилда 0.40 га кўтарилганлиги ҳақидаги маълумотни инглиз тилида ўрганиш жараёнида тил ўрганиш мотивацияси 35% га ошди.

- Экологик онглилик: «Навоийазот» ва «НКМК» корхоналари атрофидаги яшил филтрларнинг самарадорлигини инглиз тилида тақдимот қилиш орқали талабаларда экологик масъулият ҳисси шаклланди.

- Методик ютуқ: Томичилатиб суғориш тизими ва маҳаллий дарахт турлари (Қайрағоч, Сафора) ҳақидаги маълумотлар «Nature and People» модулида энг қизиқарли ва сермазмун мавзу бўлиб хизмат қилди.

4. МУҲОКАМА

Навоий шаҳрининг ўзига хос иқлим шароити ва саноат салоҳияти инглиз тили ўқитувчиси учун «Real-life case studies» (ҳаётий мисоллар) манбайидир. Педагогик нуқтаи назардан, дарсликлардаги умумий мавзуларни маҳаллий экологик жараёнлар билан алмаштириш таълим сифатини янги босқичга олиб чиқади.

Президент фармонларида белгиланган вазифаларни инглиз тилида таҳлил қилиш жараёнида талабалар нафақат грамматик қоидаларни, балки жамиятдаги глобал ўзгаришларни ҳам англаб борадилар. Масалан, Навоий шаҳрида ҳароратнинг яшил зоналарда 7-8°C га пастлигини инглиз тилида исботлаш орқали талабаларда илмий баён қилиш кўникмаси ривожланади.

5. ХУЛОСА

Навоий шаҳрида яшил ҳудудларни шакллантириш бўйича олиб борилган изланишлар педагогик жараён учун қуйидаги хулосаларни беради:

1. Инглиз тили дарсларида маҳаллий экологик лойиҳалардан фойдаланиш талабаларнинг касбий-коммуникатив компетенциясини оширади.

2. «Яшил макон» лойиҳасининг Навоий шаҳридаги ижобий натижалари (2021-2026 йиллар) таълимда фанлараро интеграцияни таъминлаш учун асос бўла олади.

3. Экологик тарбия ва хорижий тилни биргаликда ўқитиш барқарор ривожланиш мақсадларига эришишнинг педагогик калити ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Mirziyoyev Sh.M. "Respublikada ko'kalamzorlashtirish ishlarini jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-46-sonli Farmoni. 2021.

2. Coyle D., Hood P. CLIL: Content and Language Integrated Learning. – Cambridge University Press, 2010.
3. Qayimov A.Q. Dendrologiya va shahar ekologiyasi. – Toshkent, 2012.
4. Abbosov S.B. Navoiy viloyatining texnogen landshaftlari. – Samarqand, 2018.
5. Miller R.W. Urban Forestry: Management of Public Landscapes. – New Jersey, 2015.
6. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to ELT. – Macmillan, 2011.
7. Navoiy viloyati ekologiya boshqarmasi yillik hisoboti. – Navoiy, 2023.
8. Smith J. Environmental English in Professional Contexts. – London, 2020.
9. Lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasi.
10. Richards J.C. Curriculum Development in Language Teaching. – Cambridge, 2017.